

בס"ד. ט' באלול תשע"ח. יום פטירת רבי צדוק הכהן מלובלין. נפש הפרשה שופטים ואלול.

כאשר זמם ולא כאשר עשה.

האם טעות היא באמת טעות?

(1) ספר דברים פרק יט

וְרָשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַיָּדָבָר עַד שֶׁקָּרַע הַעֲדָה בְּאֶחָיו: (יט) וְעָשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבֶּךָ.

רמב"ן על דברים פרק יט פסוק יט

(יט) כאשר זמם ולא כאשר עשה, מכאן אמרו הרגו אין נהרגין, לשון רש"י מדברי רבותינו (מכות ה:): והטעם בזה, בעבור כי משפט העדים המוזמין בגזרת השליט, שהם שנים ושנים, והנה כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם צוה הכתוב שיהרגו, כי בזכותו של ראובן שהיה נקי וצדיק בא המעשה הזה אילו היה רשע בן מות לא הצילו השם מיד ב"ד, כאשר אמר (שמות כג ז) כי לא אצדיק רשע אבל אם נהרג ראובן, נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונו מת ואילו היה צדיק לא יעזבנו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב (תהלים לו לג) ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו ועוד שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלהים הוא ובקרב אלהים ישפוט והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, וההבטחה שהקב"ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט וזה טעם ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (פסוק יז), כי לפני ה' הם עומדים בבואם לפני הכהנים והשופטים, והוא ינחם בדרך אמת, וכבר הזכרתי מזה בסדר ואלה המשפטים (שמות כא ו):

(1) שפת אמת ליקוטים - פרשת שופטים

הרמב"ן כתב טעם כאשר זמם ולא כאשר עשה משום דכיון דנהרג בודאי כך ה' מוכן מן השמים, ויש לתמוה על זה דהא איתא במכות בהיו אלו רואין מחלון זה ואלו מחלון זה דהם שני עדיות ואי הוזמו אחת מהן הוא והן נהרגין, הרי דאף על פי שהוא נהרג מכל מקום הם נהרגין, ואולי כוונת הרמב"ן ז"ל דאם נהרג על פי עדי שקר אם כן ה' מוכן להיות נהרג שלא על פי דין אבל כשנהרג על פי עדים כשרים אחרים שפיר הן נהרגין שרצו להורגו שלא על פי דין ולזה לא ה' מוכן ודו"ק כי נכון הוא, אבל לשון הרמב"ן לא משמע הכי, אבל עיקר הטעם נראה כמו שביאר מהרש"א ז"ל בטעם אין עונשין מן הדין דאולי עונשו רב מאד שאין מתכפר לו במיתה, ואין לדחות דלמה יהי' חמור מהורג נפש, דחמור וחמור הוא כיון דהכא חייבתו תורה מיתה על המחשבה אפילו לא נהרג, ואם כן כשנהרג גם כן תרתי עבדי ולית להו כפרה במיתה כנ"ל:

(1) ספר צדקת הצדיק - אות מ

מ) עיקר התשובה הוא עד שיאיר ה' עיניו שיהיו זדונות כזכויות, רצה לומר שיכיר ויבין שכל מה שחטא היה גם כן ברצון השם יתברך, כמו שאמרו ז"ל (ברכות ל"א סוף ע"ב) שלושה פסוקים וכו' ואתה הסבות את לבם (מלכים - א י"ח ל"ז) ואשר הרעותי וגו' (מיכה ד' ו'), וכטעם ידיעה ובחירה שביאר האריז"ל בסוף ספר ארבע מאות שקל כסף, ששניהם אמת כל אחד במקום בפני עצמו במקום הבחירה שם אין מקום לידיעה, ובמקום הידיעה שם באמת אין מקום לבחירה, וכשמשיג לאור זה העצום אז שבו כל זדונותיו בלתי יוצאים מעומק ידיעת השם יתברך והוא ודעתו ורצונו הכל אחד:

ומאחר שהשם יתברך רצה כן הרי הכל זכויות וזוכה לכפרה גמורה שביום הכפורים שזה סוד השעיר לעזאזל שאילו עשהו האדם עצמו היה עובד עבודה זרה גמור והוא לא יהיה, שהוא יסוד כל המצוות לא תעשה, וכל העבירות וההסרות מרצון השם יתברך. רק שהשעיר הוא על ידי רצון השם יתברך שהוא מצווה לשלחו לו נעשה עוד מצוה ולא עבירה. וכך פירשוהו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ו) ועיין ברמב"ן פרשת אחרי שאנו נותנים חלק לעזאזל שהוא הרע מצד מה שהשם יתברך צוה לתת לו ונמצא העבירה מצוה:

(1) ספר שמות פרק כא

(יג) וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהֶאֱלֹהִים אָנָּה לְיָדוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה